

EXPUNERE DE MOTIVE

LEGE pentru modificarea Legii nr. 287/2009 privind Codul Civil, republicată

1. DESCRIEREA SITUAȚIEI ACTUALE

Căsătoria minorilor reprezintă o violare a drepturilor omului întrucât, în cele mai multe cazuri, nu se ține cont de consimțământul acestora înainte de încheierea, dar și consumarea uniunii. Prin *Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948*, viitorilor soți li se garantează dreptul la consimțământul liber și deplin¹ în vederea contractării unei căsătorii. Partenerului minor îi este încălcat acest drept dat fiind faptul că nu a ajuns la vârsta considerată necesară pentru o dezvoltare completă, la care dobândește de altfel și capacitate deplină de exercițiu, adică la 18 ani. Minorul nu are capacitatea potrivită pentru a lua o decizie responsabilă și în completă cunoștință de cauză, cu privire la alegerea partenerului și referitor la implicațiile și efectele unui mariaj, cum ar fi sarcina, nașterea, gestiunea responsabilităților familiale, ș.a.m.d. Deși nici băieții nu sunt feriți de acest fenomen, realitatea arată că fetele sunt vizate într-un număr considerabil mai mare de căsătoriile precoc², evenimente ce le compromit dezvoltarea fizică, emoțională, educațională, socială și economică.

1.1. La nivel internațional:

Conform UNICEF, la nivel mondial, 15 milioane de fete sunt căsătorite anual înainte de a împlini vârsta matrimonială de 18 ani. Mariajul la minori, definit în documentele internaționale ca fiind căsătoria oficială sau uniunea informală înainte de îndeplinirea vârstei de 18 ani³, aduce atingere drepturilor copiilor și are consecințe grave asupra stării subiective de bine la nivel fizic și psihic, precum și asupra dezvoltării intelectuale, educaționale și sociale. Căsătoria precoc

¹ Articolul 16, alin. (2) din *Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948*, text disponibil la adresa următoare : http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rom.pdf

² United Nations International Children's Fund (UNICEF), *Early Marriage – A Harmful Traditional Practice*, 2005

³ Résolution 1468 de l'Assemblée parlementaire du Conseil de l'Europe sur les mariages forcés et mariages d'enfants (2005), text disponibil aici :

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-FR.asp?fileid=17380&lang=FR>

limitează orizontul subiecților la cercul familiei⁴, are repercursiuni asupra echilibrului personal, asupra gradului de independență și limitează relațiile sociale⁵.

Căsătoriile la minori sunt des însoțite de sarcini și nașteri, lipsa îngrijirilor adecvate și nivelul insuficient de dezvoltare fizică pentru a da naștere unui copil, expun mamele minore și pe copiii acestora la riscuri foarte mari. Mortalitatea maternă este o cauză importantă a decesului în rândul fetelor cu vârste între 15 și 19 ani, înregistrându-se 70 000 de astfel de cazuri, anual⁶. Riscul de mortalitate în rândul mamelor de 15 ani și mai puțin, este de 5 ori mai mare prin comparație cu cel înregistrat la cele de 20 de ani și peste.⁷ De asemenea, mortalitatea infantilă la copiii născuți de mame foarte tinere, este mult mai ridicată, chiar dublă uneori, decât la copiii născuți de mame mai în vârstă⁸. Dacă o mamă are mai puțin de 18 ani, riscul ca nou-născutul să moară în primul an de viață este cu 60% mai mare decât în cazul unui copil născut de o mamă cu vârsta peste 19 ani. În cazul în care acesta supraviețuiește, de cele mai multe ori este subponderal, malnutrit și prezintă o întârziere în dezvoltarea fizică și cognitivă.⁹

Fetele care se căsătoresc devreme renunță de cele mai multe ori la studii, rămân însărcinate și sunt expuse violenței domestice. În plus, atunci când soțul lor este mai mare, iar nivelul de educație este scăzut, acestea nu au putere de decizie cu privire la evenimente din viața lor sau le este mult limitată.¹⁰ Astfel, neavând posibilitatea sau capacitatea de a face alegerile cele

⁴ Consiliul European, *Résolution 1468 de l'Assemblée parlementaire du Conseil de l'Europe sur les mariages forcés et mariages d'enfants*, 2005, text disponibil aici :

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-FR.asp?fileid=17380&lang=FR>

⁵ Recomandările generale adoptate de Comitetul ONU pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor, a se consulta <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm-fr.htm>

⁶ UNICEF, *La santé maternelle et néonatale* în cadrul raportului *La situation des enfants dans le monde*, 2009, p.14 text disponibil la adresa următoare : <https://www.unicef.org/french/sowc09/report/report.php>

⁷ International Center for Research on Women (ICRW), *Too Young to Wed*, 2003. A se consulta <https://www.icrw.org/publications/too-young-to-wed-2/>

⁸ Comité des droits de l'enfant, *Recommandation générale/observation générale conjointe n°31 du Comité pour l'élimination de la discrimination à l'égard des femmes et n°18 du Comité des droits de l'enfant sur les pratiques préjudiciables*, 2014, p. 8.

⁹ UNICEF, *La santé maternelle et néonatale* în cadrul raportului *La situation des enfants dans le monde*, 2009, p.14 text disponibil la adresa următoare : <https://www.unicef.org/french/sowc09/report/report.php>

mai favorabile lor, cum ar fi cu privire la contracepție și planificare familială, minorele sunt expuse relațiilor sexuale precoce, bolilor cu transmitere sexuală (de exemplu HIV), sarcinilor frecvente (cele mai multe fiind sarcini cu risc), violenței și exploatării.

Așadar, căsătoriile la minori au consecințe directe asupra sănătății, educației, situației economice și sunt o sursă a vulnerabilităților. Efectele negative ale acestor mariaje sunt în cascadă, fiecare consecință fiind precursora alteia. Astfel, căsătoriile precoce conduc la sarcini frecvente și la nașteri premature sau cu risc, acestea din urmă fiind cauzele principale ale mortalității în rândul fetelor de 15-19 ani întrucât ele nu primesc îngrijiri medicale adecvate¹¹. De asemenea, minorele soții renunță la școală, nemaivând posibilitatea dobândirii de competențe pentru obținerea unui loc de muncă decent. Astfel, lipsa educației și a formării conduce la creșterea riscului de sărăcie, iar sărăcia creează vulnerabilități, fiind și una dintre cauzele violențelor și ale infracțiunilor. Soțiile minore sunt frecvent victime ale violenței, acestea luând foarte rar măsuri pentru a le pune stop.¹²

Ținând cont de cele enunțate mai sus, actori internaționali precum Organizația Națiunilor Unite sau Consiliul European, atrag atenția statelor cu privire la amploarea fenomenului căsătoriilor precoce, reiterând angajamentul lor în vederea combaterii acestuia. Astfel, *Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei* (CEDAW), ratificată de România la 07 ianuarie 1982, prevede la **Articolul 16, alin. (2)** că atât logodnele cât și căsătoriile minorilor nu produc efecte juridice:

(2) Logodnele și căsătoriile copiilor nu vor avea efecte juridice și vor fi luate toate măsurile necesare, inclusiv pe plan legislativ, de a se fixa o vârstă minimă pentru căsătorie și a face obligatorie înregistrarea căsătoriilor într-un registru oficial.

¹⁰ Comité des droits de l'enfant, *Recommandation générale/observation générale conjointe n°31 du Comité pour l'élimination de la discrimination à l'égard des femmes et n°18 du Comité des droits de l'enfant sur les pratiques préjudiciables*, 2014, p. 8.

¹¹ UNICEF, *L'égalité des chances pour chaque enfant*, în cadrul raportului *La situation des enfants dans le monde*, 2016 text disponibil la adresa următoare :

https://www.unicef.org/french/publications/files/UNICEF_SOWC_2016_French_LAST.pdf

¹² International Center for Research on Women (ICRW), *Too Young to Wed*, 2003. A se consulta <https://www.icrw.org/publications/too-young-to-wed-2/>

Comitetul ONU pentru drepturile copilului, în *Recomandarea generală nr.4 cu privire la sănătatea și dezvoltarea adolescenților*¹³, elaborată pe fondul *Convenției cu privire la drepturile copilului*, a subliniat consecințele nefaste ale căsătoriilor la minori, acestea reprezentând „o practică tradițională ce afectează negativ sănătatea reproductivă și sexuală a fetelor”. Statele ce au ratificat *Convenția cu privire la drepturile copiilor* trebuie să adopte măsurile necesare pentru eliminarea practicilor tradiționale ce conduc la efecte nefaste, precum exploatare și abuz sexual, după cum urmează:

Articolul 24, alin. (3) : *Statele părți vor lua toate măsurile eficiente corespunzătoare, în vederea abolirii practicilor tradiționale dăunătoare sănătății copiilor.*

Articolul 34 : *Statele părți se angajează să protejeze copilul contra oricărei forme de exploatare sexuală și de violență sexuală.[...]*

1.2. La nivel național:

În România, vârsta matrimonială stabilită prin Noul Cod Civil este de 18 ani, dar legiuitorul a instituit o excepție prin intermediul căreia minorii de 16 ani au posibilitatea să se căsătorească dacă îndeplinesc anumite condiții. Această practică are consecințe dăunătoare asupra dezvoltării ulterioare a copiilor în cauză, după cum s-a văzut mai sus. Deși nu sunt statistici exacte cu privire la căsătoriile încheiate de persoane sub 18 ani, numai datele legate de nașteri în rândul minorilor trag un semnal de alarmă și oferă o imagine parțială a acestei practici. Astfel, în perioada 2007-2016, conform Eurostat¹⁴, au fost înregistrate aproximativ 100 000 de nașteri la minore. În ceea ce privește numărul nașterilor **în cadrul căsătoriei la minori**, în intervalul de timp 2007-2016, la grupele de vârstă de 16 și 17 ani, s-au înregistrat un număr de 4232 (Eurostat), dar tabloul nu este complet din lipsă de colectare a datelor.

La recensământul din 2011, 2082 de minore cu vârste cuprinse între 15 și 17 ani se aflau la prima căsătorie, mai mult de jumătate dintre acestea dând naștere la cel puțin un copil (1137 de copii

¹³ A se consulta documentul aici:

http://www.ohchr.org/_layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc=/Documents/Issues/Women/WRGS/Health/GC4.pdf&action=default&DefaultItemOpen=1

¹⁴ A se consulta: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

născuți vii). De asemenea, la aceeași categorie de vârstă s-au înregistrat un număr de 1059 de situații în care soțiile minore nu au născut copii vii.¹⁵

Statul român, ratificând *Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei* (CEDAW) la 07 ianuarie 1982, s-a angajat în lupta împotriva tratamentelor diferențiate, acțiunile sale fiind evaluate periodic de comitetul CEDAW. Astfel, în iulie 2017 au fost publicate concluziile și recomandările comitetului cu privire la România, urmând ca statul român să ducă la îndeplinire angajamentele asumate prin ratificarea Convenției. Comitetul invită Parlamentul să implementeze recomandările făcute, până când va fi prezentat următorul raport, adică în 2021. Așadar, statul este chemat să adopte măsurile necesare pentru prevenirea practicilor prejudiciabile la adresa copiilor, cum ar fi căsătoriile precoces și să sensibilizeze populația cu privire la „repercusiunile extrem de grave” ale acestor mariaje.

În plus, în baza *Convenției cu privire la drepturile copiilor*, ratificată de România la 28 septembrie 1980, Comitetul pentru drepturile copilului a reiterat recomandarea¹⁶ de a elimina excepția legală din Noul Cod Civil, ce permite încheierea unei căsătorii înainte de împlinirea vârstei de 18 ani și de a sancționa în consecință pe cei ce nu respectă condiția vârstei majore.

2. SCOPUL URMĂRIT PRIN PREZENTUL PROIECT DE LEGE. SCHIMBĂRI PRECONIZATE

Finalitatea urmărită de prezentul proiect de lege este de a pune în aplicare recomandările ONU realizate prin intermediul Comitetelor CEDAW și Committee on the Rights of the Child și anume modificarea legislației în vederea eliminării excepției de la vârsta matrimonială de 18 ani, pentru încheierea unei căsătorii. Astfel, nu vor mai fi permise căsătoriile la vârsta de 16 ani, în baza unui aviz medical, cu încuviințarea părinților sau, după caz, a tutorelui și cu autorizarea instanței de tutelă.

3. EFECTELE PROIECTULUI DE ACT NORMATIV ASUPRA LEGISLAȚIEI ÎN VIGOARE

¹⁵ A se consulta <http://colectaredate.insse.ro/phc/aggregatedData.htm>

¹⁶ Text disponibil aici :

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/ROU/CO/5&Lang=Fr

Urmare a intrării în vigoare a proiectului de act normativ, următorul act normativ va fi modificat:

- Legea nr. 287/2009 privind Codul Civil, republicată în Monitorul Oficial Nr. 505 din 15 iulie 2011

Față de cele expuse, solicităm dezbateră și adoptarea prezentei propuneri legislative.

Inițiator,

Deputat Oana-Mioara BÎZGAN-GAYRAL